

Udvikling af læseforståelse gennem strukturerede tekstsamtaler

- for elever med autisme eller generelle indlæringsvanskeligheder

Resume

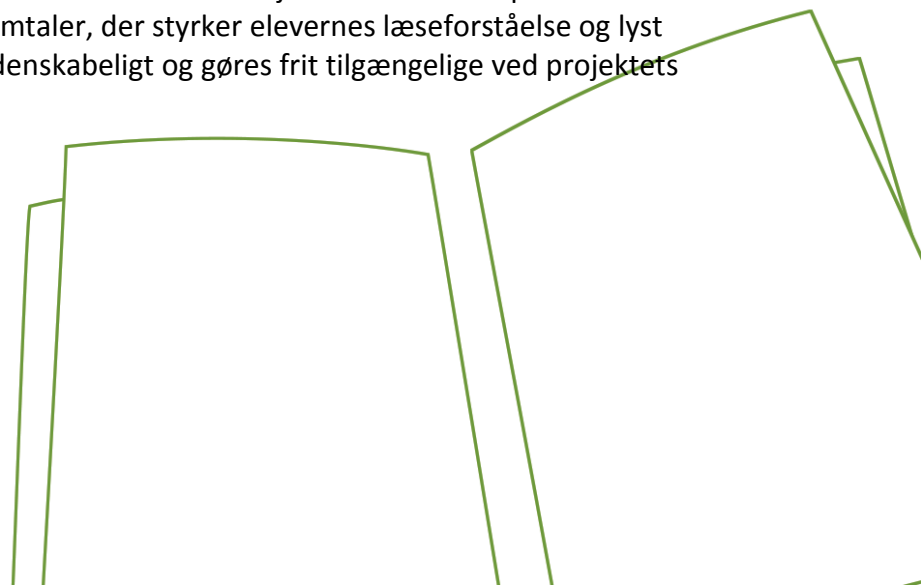
Projektet er et anvendt praksisforskningsprojekt der har til formål at afprøve to programmer, der skal styrke tekstforståelsen og den sociale velfærd hos 13-16 årige skoleelever med særlige behov. Projektet er et læsefagligt projekt, der kan styrke indlæringsmulighederne for børn med særlige behov.

I både Danmark, Sverige og Finland er frafaldet i ungdomsuddannelserne og på gymnasieskolen en stor udfordring. Fra forskningen ved vi, at mange af de unge som falder fra har læse- og skrivevanskeligheder, og dette gælder også elever med særlige behov. Bedre læse- og skrivekompetencer kan være en væsentlig årsag til, at udsatte unge bevarer en aktiv tilknytning til samfundet (LO 2011 & EVA 2012).

Et svensk forskningsprojekt har haft gode erfaringer med at øge specialskoleelevers læseforståelse ved at benytte strukturerede tekstsamtaler (Reichenberg & Lundberg 2012). Dette svenske projekt danner grundlag for National Videncenter for Læsning – Professionshøjskolernes projekt og målsætningen om at vise, at de gode erfaringer kan bruges i hele Norden.

Ved at gennemføre projektet med deltagelse af danske, svenske og finske elever med særlige behov vil projektet komparativt kunne vurdere om sproglige, kulturelle og skolepolitiske forskelle og traditioner på tværs af skandinaviske grænser også har indvirkning på elevernes mulighed for at lære.

Projektet gennemføres ved at projektkonsulenterne i samarbejde med lærere i specialklasser gennemfører særlige tilrettelagte tekstsamtaler, der styrker elevernes læseforståelse og lyst til læring. Resultaterne dokumenteres videnskabeligt og gøres frit tilgængelige ved projektets afslutning.

1. Formål

Projektet er et anvendt praksisforskningsprojekt der har til formål at afprøve to programmer, der skal styrke tekstforståelsen og den sociale velfærd hos 13-16-årige skoleelever med særlige behov. Projektet er et læsefagligt projekt, der kan styrke indlæringsmulighederne for børn med særlige behov. Målsætningen med projektet er at forbedre undervisningsmetoder for elever med generelle indlæringsvanskeligheder og elever med autisme således, at disse gruppers muligheder for aktiv deltagelse i samfundet og fortsatte læring realiseres.

2. Baggrund

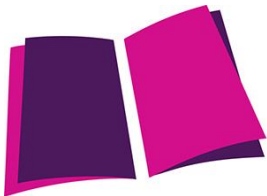
I både Danmark, Sverige og Finland er frafaldet i ungdomsuddannelserne og på gymnasieskolen en stor udfordring. Fra forskningen ved vi, at mange af de unge som falder fra har læse- og skrivevanskeligheder, og dette gælder også elever med særlige behov. Bedre læse- og skrivekompetencer kan være en væsentlig årsag til, at udsatte unge bevarer en aktiv tilknytning til samfundet (LO 2011 & EVA 2012).

Et svensk forskningsprojekt har haft gode erfaringer med at øge specialskoleelevers læseforståelse ved at benytte strukturerede tekstsamtaler (Reichenberg & Lundberg 2012). Dette svenske projekt danner grundlag for National Videncenter for Læsning – Professionshøjskolernes fælles nordiske projekt. Det svenske projekt blev iværksat efter en pilotundersøgelse, som viste, at strukturerede tekstsamtaler om faktatekster med elever i en specialgymnasieskole var brugbare i forhold til at øge eleveres læseforståelse og deres tro på egne evner (Reichenberg 2010).

Med udgangspunkt i erfaringerne fra pilotprojektet gennemførtes et udviklingsprojekt, hvor elever på mellem 13 og 18 år fordelt på fire specialskoler i Västra Götaland-området deltog i strukturerede tekstsamtaler. Projektet viste, at tekstsamtalerne styrkede elevernes læse- og lytteforståelse samt deres begreb om ordkæder og læseflow. Derudover viste projektet, at forudsætningen for en vellykket tekstsamtale var, at alle elever kom til orde. Som projektet skred frem tog eleverne desuden oftere ordet selv i samtalerne. Deres motivation og lyst til at deltage i strukturerede samtaler voksede gradvist i projektperioden. Til slut kunne det også ses, at eleverne oftere stillede egne spørgsmål og i højere grad reflekterede over indholdet i de læste tekster. De hængte sig også oftere spontant på hinandens indlæg og samtalerne blev mere livlige (Reichenberg 2008).

Der er endnu ingen undersøgelser, der viser, hvorvidt de svenske erfaringer kan bruges i andre lande. Derfor ønsker Nationalt Videncenter for Læsning – Professionshøjskolerne at gennemføre et lignende projekt, så flere unge med særlige behov får mulighed for at styrke deres sociale velfærd og udvikle kompetencer til forståelse af de tekster, de møder såvel i deres videre uddannelse som i dagligdagen.

Ved at gennemføre projektet med deltagelse af danske, svenske og finske elever med særlige behov vil projektet komparativt kunne vurdere om sproglige, kulturelle og skolepolitiske

forskelle og traditioner på tværs af skandinaviske grænser også har indvirkning på elevernes mulighed for at lære. Projektet målrettes specifikt elever med generelle indlæringsvanskeligheder og elever med autisme, men på sigt forventes erfaringerne og undervisningsprogrammerne at kunne styrke læringen for alle grupper af elever med særlige behov i de ældre klasser. Desuden er det vores overbevisning, at principperne bag programmerne med få tilpasninger også vil kunne anvendes i den almindelige undervisning på skolernes mellemtrin.

3. Projektet

Projektet afprøver to programmer¹ til udvikling af læseforståelse for grundskolens ældste elever med særlige behov med henblik på at undersøge, hvilken af de to programmer, som er mest effektiv i forhold til de to målgrupper: (1) elever med generelle indlæringsvanskeligheder og (2) elever med autisme. Begge programmer afprøves i små grupper med ca. fire elever og én lærer i korte koncentrerede samtalesessioner. Programmerne afprøves i otte grupper i Danmark samt i fire grupper hhv. Sverige og Finland. Der vil i alt være ca. 40 elever som deltager i projektet.

Projektkonsulenterne vil ved projektstart afholde kurser i tekstsamtaleprogrammerne og varetage de første undervisningsgange i klasserne. Med udgangspunkt i workshops og undervisningen vil lærerne i specialklasserne derefter inkorporere programmerne i deres egen undervisning. Projektkonsulenterne vil løbende dokumentere undervisning, så erfaringerne kan danne grundlag for evalueringsarbejdet og rapportudarbejdelse ved projektets afslutning.

Målgruppe

Projektets målgruppe er 13- 16 årige elever med særlige behov på i Danmark (otte grupper), Sverige (fire grupper) og Finland (fire grupper).

4. Evaluering af projektet

Elevernes læseforståelse testes før og efter projektet via LOGOS testsystemet. Denne kvantitative evaluering suppleres med lærelogs og videooptagelser fra tekstsamtalerne.

Idet projektet tænkes gennemført i et nordisk samarbejde, vil de i alt 16 grupper, som indgår i projektet gensidigt kunne fungere som kontrolgrupper for hinanden. Desuden vil der være en kontrolgruppe bestående af ca. 40 elever i samme alder og med samme type vanskeligheder som projekteleverne. Disse elever modtager deres almindelige specialundervisning i specialskole eller specialklasse i en periode svarende til projektperioden. Kontrolgruppeeleverne testes med LOGOS før og efter denne undervisningsperiode

Vi vil derfor – ved projektets afslutning – dels kunne vurdere de to programmets effektivitet i forhold til hver af de to elevgrupper, dels kunne vurdere de to programmets effekt gennemført under forskellige skolelove, skoleformer og skoletraditioner. På baggrund af

denne komparative evaluering vil der tegnes et tydeligere billede af, hvordan læsesamtaler kan bruges bedre i undervisningen af elever med særlige behov og styrke deres muligheder og motivation for læring.

Projekt-output og succeskriterier

Kvalitative kriterier:

1. Elever med generelle indlæringsvanskeligheder har en positiv oplevelse af at have deltaget i projektet.
2. Elever med autisme har en positiv oplevelse af at have deltaget i projektet.
3. Lærerne har en oplevelse af, at projektet styrker glæden og lysten til at lære hos deres elever.
4. Lærerne har intentioner om og kan se muligheder i at gennemføre læsesamtaler med eleverne også efter projektet er afsluttet.

Kvantitative kriterier:

1. Elever med generelle indlæringsvanskeligheder øger deres læseforståelse efter deltagelse i projektet.
2. Elever med autisme øger deres læseforståelse efter deltagelse i projektet.
3. De to programmets effekt er uafhængig af hvilket land de gennemføres i.

5. Bemanding og samarbejdspartnere

Projektet forankres hos *Nationalt Videncenter for Læsning – Professionshøjskolerne* i Danmark, men udarbejdes i tæt samarbejde med *Lärum, Förbundet De Utvecklingsstördas Väls Pedagogiska Utvecklingsenhet*, i Finland og *Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) - Skoleforskningsprogrammet*.

Lektor Dorte Klint Petersen (DPU) sikrer at hele projektet er forskningsmæssigt forankret. Ulla Stina Åman, Pedagogisk utvecklare/handledare, står for gennemførelse af projektet i Sverige og Finland. Lis Pøhler, pædagogisk konsulent, MA står for gennemførelsen af projektet i Danmark og fungerer endvidere som projektleder. Der ansættes endvidere en projektkonsulent til projektets danske del, og der tilknyttes studentermedhjælpere i forbindelse med projektets empiribearbejdning.

